

Lieta C-96/24

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu

Iesniegšanas datums:

2024. gada 6. februāris

Iesniedzējtiesa:

Sąd Najwyższy (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2024. gada 11. janvāris

Pieteicējs:

X. Y.

Pamatlietas priekšmets

Sąd Najwyższy [Augstākās tiesas] tiesneša aizstāvja pieteikums lietā, lai pārbaudītu, vai cits *Sąd Najwyższy* tiesnesis, kas iecelts iztiesāšanas sastāvā, kas izskata lietu par atļauju saukt pie kriminālatbildības *Sąd Najwyższy* tiesnesi, atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām.

Prejudiciālā jautājuma priekšmets un juridiskais pamats

Valsts tiesībās paredzētā tiesneša neatkarības un objektivitātes pārbaudes saderība ar Savienības tiesībām, it īpaši ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu, to aplūkojot kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta pirmo un otro daļu – jautājumi uzdoti, pamatojoties uz LESD 267. pantu

Prejudiciālie jautājumi

I. Vai Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 1. punkta otrā daļa, to aplūkojot kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta [pirmo un otro daļu], ir jāinterpretē tādējādi, ka:

1) valsts *Sąd Najwyższy* īpašā tiesvedībā, ko ieinteresētā persona uzsāka, iesniedzot pieteikumu ar lūgumu pārbaudīt, vai *Sąd Najwyższy* tiesnesis, kurš

iecelts iztiesāšanas sastāvā, kas izskata lietu par atļauju saukt pie kriminālatbildības *Sąd Najwyższy* tiesnesi, atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām, ir pienākums pēc savas ierosmes pārbaudīt, vai no visa *Sąd Najwyższy* sastāva izlozes kārtībā iecelts iztiesāšanas sastāvs (lietā par atļauju saukt tiesnesi pie kriminālatbildības) ir “tiesību aktos noteikta” tiesa, ja valsts tiesību aktos ir prasīts pārbaudīt tikai tiesneša īpašības, proti, neatkarību un objektivitāti;

2) ja pieteikums, ar ko lūgts pārbaudīt, vai *Sąd Najwyższy* tiesnesis atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām, ir pamatots ar apgalvojumu, ka šāds tiesnesis šajā amatā iecelts (fundamentāli) kļūdainā iecelšanas procedūrā, tad piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvā, kas izlozēts no visa *Sąd Najwyższy* sastāva, nedrīkst būt tie *Sąd Najwyższy* tiesneši, kuri iecelti tajā pašā kļūdainajā iecelšanas procedūrā, jo šāds *Sąd Najwyższy* iztiesāšanas sastāvs nevar tikt uzskatīts par neatkarīgu, objektīvu, tiesību aktos noteiktu tiesu;

3) ja lietā par *Sąd Najwyższy* tiesneša, kas iecelts iztiesāšanas sastāvā (kas izskata lietu par atļauju saukt *Sąd Najwyższy* tiesnesi pie kriminālatbildības), neatkarības un objektivitātes prasību izpildes pārbaudi puse ir pierādījusi, ka sakarā ar šā *Sąd Najwyższy* tiesneša dalību (fundamentāli) kļūdainā iecelšanas procedūrā uz šo amatu noteiktais iztiesāšanas sastāvs neatbilst neatkarīgas, objektīvas, tiesību aktu noteiktas tiesas prasībām, tad, lai izlemtu pieteikumu – ar ko lūgts pārbaudīt, vai *Sąd Najwyższy* tiesnesis atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām –, vairs nav nepieciešams pārbaudīt – kā tās ir prasīts valsts tiesību aktos – šā tiesneša rīcību pēc viņa iecelšanas tiesneša amatā un lietas (par atļauju saukt *Sąd Najwyższy* tiesnesi pie kriminālatbildības) raksturu, līdz ar to nav pieļaujams noraidīt pieteikumu, ar ko lūgts pārbaudīt *Sąd Najwyższy* tiesneša neatkarības un objektivitātes prasību izpildi tikai tādēļ, ka pieteikuma iesniedzējs ar pierādījumiem nav pierādījis, ka šī tiesneša rīcība pēc viņa iecelšanas amatā liek apšaubīt viņa neatkarības un objektivitātes īpašības[?]

- ja atbilde uz I punktā 2) daļā uzdoto jautājumu ir apstiprinoša:

II. Vai Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 1. punkta otrā daļa, to aplūkojot kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta [pirmo un otro daļu], ir jāinterpretē tādējādi, ka:

tiesnesis, kurš ir iztiesāšanas sastāvā, kas izskata lietu, lai pārbaudītu, vai tiesnesis (kas iecelts, lai izskatītu lietu par atļauju saukt *Sąd Najwyższy* tiesnesi pie kriminālatbildības) atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām, vispirms var iesniegt pieteikumu, pieprasot noraidīt citu no visa *Sąd Najwyższy* tiesnešu sastāva izlozētu tiesnesi (tiesnešus), kurš tika iecelts *Sąd Najwyższy* tiesneša amatā (fundamentāli) kļūdainā iecelšanas procedūrā, kā rezultātā tiesu ar viņa (viņu) piedalīšanos nevar uzskatīt par neatkarīgu, objektīvu, tiesību aktos noteiktu tiesu, un, otrkārt, pieprasīt, lai šādu pieteikumu neizskatītu tiesnesis, kurš arī tika iecelts *Sąd Najwyższy* tiesneša amatā šādā kļūdainajā iecelšanas procedūrā[?]

III. Ja II punktā minētais pieteikums tiek atstāts bez tālākas izskatīšanas (ar valsts tiesas lēmumu), vai tiesnesis, kas iesniedzis šādu pieteikumu, var atteikties rīkoties lietā, lai pārbaudītu, vai *Sąd Najwyższy* tiesnesis atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām, vai arī viņam ir jāpiedalās sprieduma taisīšanā, atstājot lietas dalībnieka ziņā lēmumu, vai to apstrīdēt tādēļ, ka ar to tika pārkāptas lietas dalībnieka tiesības uz to, lai lietu izskatītu tiesa, kura atbilst Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 1. punkta otrajā daļā un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta [pirmajā un otrajā daļā] noteiktajām prasībām?

IV. Vai visa iztiesāšanas sastāva izveides pārkāpumu – lietā, lai pārbaudītu tiesneša atbilstību neatkarības un objektivitātes prasībām – Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 1. punkta otrās daļas un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta (pirmās un otrās daļas) kontekstā – ietekmē apstākļi, ka piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvā tikai divi tiesneši tika iecelti (fundamentāli) kļūdainajā iecelšanas *Sąd Najwyższy* tiesneša amatā procedūrā, proti, vai šādā gadījumā tomēr ir iespējams turpināt lietas izskatīšanu un pasludināt spriedumu, ja attiecībā uz lielāko daļu no ieceltajiem iztiesāšanas sastāva locekļiem nerodas problēma par viņu iecelšanas *Sąd Najwyższy* tiesneša amatā kļūdaino raksturu?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Līgums par Eiropas Savienību, 4. panta 3. punkts, 6. panta 1. punkts, 19. panta 1. punkta otrā daļa;

Līgums par Eiropas Savienības darbību, 2. panta 1. un 2. punkts, 267. pants;

Pamattiesību harta, 47. panta pirmā un otrā daļa;

Tiesas judikatūra

Spriedums, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība), C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982 (turpmāk tekstā – “spriedums A. K.”);

Spriedums, 2022. gada 29. marts, *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2022:235;

Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *Krajowa Rada Sądownictwa* (Tiesneša atstāšana amatā), C-718/21, EU:C:2023:1015;

Spriedums, 2008. gada 1. jūlijs, *Chronopost* un *La Poste* pret *UFEX* u.c., C-341/06 P un C-342/06 P, EU:C:2008:375;

Spriedums, 2019. gada 24. jūnijs, *Popławski*, C-573/17, EU:C:2019:530;

Spriedums, 2019. gada 29. jūlijs, *Torubarov*, C-556/17, EU:C:2019:626;

Spriedums, 2003. gada 22. maijs, *Connect Austria*, C-462/99, EU:C:2003:297;

Spriedums, 2005. gada 2. jūnijs, *Koppensteiner*, C-15/04, EU:C:2005:345;

Spriedums, 2021. gada 6. oktobris, W. Ž. (Augstākās tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta – Iecelšana), C-487/19, EU:C:2021:798;

Spriedums, 2023. gada 21. decembris, *Krajowa Rada Sądownictwa* (Tiesneša atstāšana amatā), C-718/21, EU:C:2023:1015;

Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra

Spriedums, 2021. gada 22. jūlijs, *Reczkowicz* pret Poliju;

Spriedums, 2022. gada 3. februāris, Nr. 1469/20, *Advance Pharma sp. z o.o.* pret Poliju;

Spriedums, 2020. gada 1. decembris, Nr. 26374/18, *G. Astradsson* pret Islandi;

Spriedums, 2011. gada 21. jūnijs, *Fruni* pret Slovākiju;

Spriedums, 2018. gada 6. novembris, *Ramos Nunes de Calvarho e SA* pret Portugāli;

Spriedums, 2021. gada 7. maijs, Nr. 4907/18, *Xero Flor sp. z o.o.* ar juridisko adresi Polijā pret Poliju;

Spriedums, 2021. gada 8. novembris, Nr. 49868/19 un 57511/19, *Dolińska-Ficek* un *Ozimek* pret Poliju;

Atbilstošās valsts tiesību normas

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej [Polijas Republikas Konstitūcija], 45. panta 1. punkts

2017. gada 8. decembra *Ustawa o Sądzie Najwyższym* [Likums par Augstāko tiesu], 10. panta 1. punkts, 29. panta 4., 5., 6., 8., 9., 10., 15., 17., 18., 21., 24. punkts, 22.a panta 1. punkts, 26. panta 2., 3., 4. punkts, 73. panta 1. punkts;

2001. gada 27. jūlija *Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych* [Likums par vispārējo tiesu organizāciju], 128. pants;

1997. gada 6. jūnija *Ustawa – Kodeks postępowania karnego* [Kriminālprocesa kodeksa likums], 30. panta 1. un 2. punkts, 41. panta 1. punkts, 42. panta 1. punkts, 534. panta 1. un 2. punkts.

Īss pamata lietas faktisko apstākļu un procesa izklāsts

- 1 Ar 2022. gada 9. jūnija likumu, kas stājās spēkā 2022. gada 15. jūlijā, vēlreiz tika grozīts 2017. gada 8. decembra Likums par Augstāko tiesu (turpmāk tekstā – “Likums par Augstāko tiesu”). Ar to tika ieviesta iespēja ieinteresētajai pusei vai *Sąd Najwyższy* tiesvedības dalībniekam iesniegt pieteikumu ar lūgumu pārbaudīt, vai konkrēts tiesnesis, kas iecelts iztiesāšanas sastāvā, atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām, ievērojot, ka Likuma par Augstāko tiesu 29. panta 4. punktā tika noteikts, ka apstākļi, kas saistīti ar *Sąd Najwyższy* tiesneša iecelšanu amatā, nevar būt vienīgais pamats, lai apstrīdētu spriedumu, kas taisīts ar šī tiesneša piedalīšanos, vai apšaubītu viņa neatkarību un objektivitāti. Saskaņā ar Likuma par Augstāko tiesu 29. panta 5. punktu ir pieļaujams pēc tiesīgās puses (t.i., *Sąd Najwyższy* tiesvedības puses vai lietas dalībnieka) lūguma pārbaudīt, vai Augstākās tiesas tiesnesis atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām, ņemot vērā ar viņa iecelšanu saistītos apstākļus un viņa rīcību pēc iecelšanas amatā, ja konkrētās lietas apstākļos tas var novest pie neatkarības vai objektivitātes standarta pārkāpuma, kurš ietekmē lietas iznākumu, ņemot vērā tiesīgās puses apstākļus un lietas raksturu. *Sąd Najwyższy* izskata pieteikumu slēgtā sēdē piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvā, ko izlozes kārtībā izvēlas no visa *Sąd Najwyższy* tiesnešu vidus, pēc tiesneša, uz kuru attiecas pieteikums, uzklausišanas, ja vien uzklausišana nav neiespējama vai ļoti sarežģīta. Apmierinot pieteikumu, *Sąd Najwyższy* noraida tiesnesi no lietas izskatīšanas. Tiesneša noraidīšana no konkrētās lietas izskatīšanas nevar būt par pamatu šī tiesneša noraidīšanai citās lietās, kuras tiek izskatītas ar viņa piedalīšanos. Lēmumu, kas pieņemts pēc pieteikuma izskatīšanas, var pārsūdzēt *Sąd Najwyższy*, kuras sastāvā ir septiņi no visu *Sąd Najwyższy* tiesnešu vidus izlozēti tiesneši.
- 2 *Sąd Najwyższy* tiesneša X. Y. aizstāvis saistībā ar tiesvedību par atļauju saukt pie kriminālatbildības iesniedza pieteikumu, ar ko lūgts konstatēt Likuma par Augstāko tiesu 29. panta 5. punktā minēto nosacījumu esamību, lūdzot pārbaudīt *Sąd Najwyższy* tiesneses A. K. atbilstību neatkarības un objektivitātes prasībām un viņas noraidīšanu no lietas par šo tiesnesi izskatīšanas.
- 3 Pieteikuma pamatojumā tika norādīts, ka *Sąd Najwyższy* tiesnese A. K. tika iecelta *Sąd Najwyższy* tiesneša amatā ar Polijas Republikas prezidenta 2018. gada 10. oktobra lēmumu, pamatojoties uz priekšlikumu, kas ietverts 2018. gada 29. augusta rezolūcijā Nr. 331/2018, ko pieņēma *Krajowa Rada Sądownictwa* [Valsts tieslietu padome] (turpmāk tekstā – “KRS”), kas tika izveidota 2017. gada 8. decembra *Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw* [Likuma, ar ko groza Likumu par Valsts tieslietu padomi un dažus citus likumus] (turpmāk tekstā – “2017. gada 8. decembra grozījumi”) noteikumos paredzētajā kārtībā. KRS sastāva izveides nepareizība ir būtiska Polijas tiesu sistēmas problēma un galvenais iemesls Eiropas tiesu formulētajiem pārmetumiem pret iztiesāšanas sastāviem, kuros piedalās tiesneši, kas iecelti pēc 2018. gada. Pieteikumā tika vērsta uzmanība uz šīs tiesneses izteikumiem plašsaziņas līdzekļos, kad, nošķirot tā sauktos “vecos” un “jaunos” tiesnešus, viņa

uzsvēra, ka tā sauktie “vecie tiesneši” “uzvedas nekulturāli, neeleganti, tiesneša cieņu aizskarošā veidā”.

- 4 Piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvam, kuram bija paredzēts veikt tā saukto neatkarības un objektivitātes pārbaudi, tika cita starpā izlozēti tiesneši Z. B. (*Izba Cywilna* (Civillietu palāta)) un A. S. (*Izba Kontroli Nadzwoyczajnej i Spraw Publicznych* (Ārkārtas kontroles un sabiedrisko lietu palāta)). Minētie tiesneši tika iecelti *Sąd Najwyższy* tiesneša amatā, pamatojoties uz priekšlikumu, ko izvirzījusi KRS, kas tika izveidota 2017. gada 8. decembra grozījumu noteikumos paredzētajā kārtībā.
- 5 Tiesneša aizstāvja pieteikumi, ar ko lūgts konstatēt Likuma par Augstāko tiesu 29. panta 5. punktā minēto nosacījumu esamību un pārbaudīt tiesnešu Z. B. un A. S. neatkarības un objektivitātes prasību izpildi, tika noraidīti ar *Sąd Najwyższy* priekšsēdētāja, kurš vadīja *Izba Odpowiedzialności Zawodowej* [Profesionālās atbildības palātas] darbu, 2023. gada 16. marta rīkojumiem, pamatojot tos tādējādi, ka pārbažu lietās (t.i., lietās par *Sąd Najwyższy* tiesneša neatkarības un objektivitātes prasību izpildes pārbaudi) nav piemērojama procedūra, kurā tiek pārbaudīta iztiesāšanas sastāvam izlozētu tiesnešu neatkarības un objektivitātes prasību izpilde.
- 6 Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesnesis referents iesniedza pieteikumu, ar ko lūdza noraidīt tiesnešus Z. B. un A. S. no spriešanas tiesvedībā, lai pārbaudītu *Sąd Najwyższy* tiesneses A. K. neatkarības un objektivitātes prasību izpildi *Sąd Najwyższy* Profesionālās atbildības palātā izskatāmajā lietā pret *Sąd Najwyższy* tiesnesi X. Y. par atļauju saukt viņu pie kriminālatbildības. Pieteikumā tika norādīts, ka tas nebūtu jāizskata iztiesāšanas sastāvam, kurā piedalās kāds *Sąd Najwyższy* tiesnesis, kas iecelts amatā kļūdainā iecelšanas procedūrā, t.i., pēc 2017. gada 8. decembra grozījumiem.
- 7 Tomēr ar *Sąd Najwyższy* 2023. gada 14. decembra lēmumu pieteikums tika uzskatīts par nepieņemamu un atstāts bez izskatīšanas. Šo lēmumu pieņēma *Sąd Najwyższy* iztiesāšanas sastāvs ar *Sąd Najwyższy* tiesnesi, kurš arī tika iecelts tiesneša amatā kļūdainā iecelšanas procedūrā, t.i., pēc 2017. gada 8. decembra grozījumiem.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 8 Minētos prejudiciālos jautājumus ir uzdevis viens pats tiesnesis lai gan tika iecelts vairāku tiesnešu iztiesāšanas sastāvs (kurā piedalās pieci *Sąd Najwyższy* tiesneši). Tomēr Tiesa pieļauj, ka jautājumu var uzdot viens vairāku tiesnešu iztiesāšanas sastāva loceklis (spriedumi: 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība), C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 42.–44. punkts; 2022. gada 29. marts, *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2022:235, 66., 70.–71. punkts). Turklāt pēc 2023. gada 21. decembra sprieduma *Krajowa Rada Sądownictwa* (Tiesneša atstāšana amatā), C-718/21, EU:C:2023:1015, ir apšaubāmi, ka Tiesa uzskatītu par pieņemamu

lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniegusi tāda tiesa, kuras sastāvā ir tiesneši, par kuriem Tiesa ir atzinusi, ka tiesa ar viņu piedalīšanos nav tiesa Savienības tiesību izpratnē.

- 9 Nav normatīvi pamatotu iemeslu, lai nepiemērotu Savienības tiesības lietās, kas minētas Likuma par Augstāko tiesu 29. panta 5. punktā (*lege non distinguente nec nostrum est distinguere*), vēl jo vairāk tāpēc, ka to priekšmets ir iztiesāšanas sastāva izveides pareizība pamatlietā, kuras izskatīšanai ir nozīmēts tiesnesis, uz kuru attiecas šī procedūra. Tiesa savā judikatūrā ir uzsvērusi, ka atbilde uz prejudiciālu jautājumu var būt nepieciešama, lai sniegtu iesniedzējtiesām tādu Savienības tiesību interpretāciju, kura tām ļautu izlemt valsts tiesību procesuālos jautājumus, pirms tās var pēc būtības izspriest tajās izskatāmos strīdus. Lieta par *Sąd Najwyższy* tiesneša neatkarības un objektivitātes prasību izpildes pārbaudi ir tieši saistīta ar pamatlietu (šajā gadījumā – lietu par atļauju saukt tiesnesi pie kriminālatbildības) un ir tās posms (ko ir ierosinājusi attiecīgs tiesīgās puses pieteikums). Tādēļ prejudiciālie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību normu interpretāciju, kā arī to ietekmi – it īpaši ņemot vērā Savienības tiesību pārkāpumu – uz to iztiesāšanas sastāvu tiesiskumu, kuri izskata pamatlietas.
- 10 Problēmu rada tas, ka Likuma par Augstāko tiesu 29. panta 5. punktā un turpmākajos pantos paredzētā procedūra ir izveidota tādejādi, ka *Sąd Najwyższy* tiesneši, kas iecelti šajā amatā kļūdainā iecelšanas procedūrā, nav *ipso jure* noraidīti no dalības iztiesāšanās sastāvos šāda veida lietās. *Sąd Najwyższy* tiesneši, kas iecelti pēc 2017. gada 8. decembra grozījumu stāšanās spēkā, neatzīst Tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru, kurā ir apstiprināts, ka viņu iecelšanas procedūra ir kļūdaina, kā rezultātā viņi neatbilst neatkarības, objektivitātes un noteikšanas tiesību aktos prasībām. Būtībā tiesneši lemj par savām lietām, kas ir pretrunā principam *nemo iudex in causa sua*.
- 11 Tāpat ir jāuzsver, ka pusei, apstrīdot tiesneša pazīmes, proti, noteikšanu tiesību aktos (kuri atbilst Polijas Republikas Konstitūcijai), objektivitāti un neatkarību, valsts līmenī ir ierobežotas iespējas iesniegt pieteikumu, ar ko lūgts no iztiesāšanas noraidīts *Sąd Najwyższy* tiesnesi, kurš piedalījās iecelšanas procedūrā, pamatojoties uz jaunizveidotās KRS priekšlikumu. Izskatīt pieteikumus vai paziņojumus par tiesneša noraidīšanu, kas ietver apgalvojumu par tiesas vai tiesneša neatkarības neesamību, ir Ārkārtas kontroles un publisko lietu palātas kompetencē. Turklāt šāds pieteikums netiek izskatīts, ja ar to ir lūgts konstatēt un izvērtēt tiesneša iecelšanas amatā likumību vai viņa pilnvarojumu veikt tiesas spriešanas funkciju. Visbeidzot, Ārkārtas kontroles un publisko lietu palātas kompetencē ir izskatīt sūdzības par galīgā tiesas sprieduma atzīšanu par nelikumīgu, ja nelikumība izpaužas kā tādas personas statusa apšaubīšana, kura ir iecelta tiesneša amatā un ir pieņēmusi nolēmumu lietā.
- 12 Iespēja ieinteresētajai personai lūgt atzīt, ka attiecīgais *Sąd Najwyższy* tiesnesis atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām, ir ievērojami ierobežota kā tiesības, jo valsts likumdevējs ir izslēdzis iespēju apstrīdēt šāda tiesneša nolēmumu vai apšaubīt viņa neatkarību un objektivitāti, pamatojoties tikai uz viņa iecelšanas

apstākļiem. Turklāt apstākļu, kas saistīti ar attiecīgā tiesneša rīcību pēc viņa iecelšanas amatā, norādīšana pieteikumā nav pamats tā noraidīšanai, bet – ja šādi norādītie apstākļi nerada pamatu apstrīdēt tiesneša neatkarības un objektivitātes pazīmes –, pieteikums vienalga ir noraidāms, pat ja šāds tiesnesis būtu iecelts (fundamentāli) kļūdainā iecelšanas procedūrā.

- 13 Turklāt ir ierobežots arī to lietu apmērs, kurās var iesniegt šādu pieteikumu. Polijas likumdevējs pieņēma, ka *Sąd Najwyższy* tiesnesis (pēc iecelšanas procedūras, kurā piedalījās jaunizveidotā *KRS*) vienmēr atbilst nosacījumam par noteikšanu tiesību aktos. Tādējādi valsts likumdevēja pieņemtā konstrukcija rada virkni problēmu ne tikai formālās loģikas, bet galvenokārt veselā saprāta (īkdienas) loģikas līmenī. Izskatāmajā lietā tam, vai ir izpildīts nosacījums par tiesību aktos noteiktu tiesu, ir būtiska nozīme.
- 14 Tiesai ir jāsniedz atbilde uz uzdotajiem jautājumiem, jo Likuma par Augstāko tiesu 29. panta 5. punktā un turpmākajos pantos paredzētais tiesību institūts ir hibrīds likumdošanas risinājums, kura mērķis ir faktiski legalizēt kļūdaini ieceltus tiesnešus saistībā ar tiesneša pazīmēm, proti, noteikšanu tiesību aktos, neatkarību un objektivitāti.
- 15 Tomēr, no otras puses, centieni valsts realitātē ar ļoti destabilizētu tiesu sistēmu izveidot, kā tas ir šajā lietā, ES, Konvencijai un Konstitūcijas prasībām pilnībā atbilstošu visu piecu tiesnešu iztiesāšanas sastāvu var izrādīties neiespējami vai vismaz ievērojami sarežģīti un laikietilpīgi, tāpēc puses tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, kas ir garantētas ES tiesību (Hartas 47. panta otrā daļa), Konvencijas (ECTK 6. panta 1. punkts) un valsts tiesību aktu (Polijas Konstitūcijas 45. panta 1. punkts) noteikumos, var būt iluzoras. Šādā situācijā ir jāapsver, vai valsts tiesai tomēr – vadoties pēc pragmatiskiem un aritmētiskiem apsvērumiem un galu galā mazāk smagu nelabvēlīgu seku izvēles –, būtu jālemj par pieteikumu, ar ko lūgts pārbaudīt, vai *Sąd Najwyższy* tiesnesis atbilst neatkarības un objektivitātes prasībām, ja attiecībā uz iztiesāšanas sastāvā esošo tiesnešu vairākumu (trim no pieciem) neattiecas tiesnešu varas pazīmju neesamības problēma. Jāatzīmē, ka šajā gadījumā tiesas sastāvā pirmajā instancē ir pieci tiesneši un otrajā instancē – septiņi tiesneši, savukārt pamatlietā (t.i., par atļauju saukt tiesnesi pie kriminālatbildības) tiesas sastāvā pirmajā instancē ir viens tiesnesis un otrajā instancē – trīs tiesneši. Protams, šādā gadījumā to tiesnešu balsis, kuri tika iecelti *Sąd Najwyższy* tiesneša amatos kļūdainā procedūrā, nebūtu jāņem vērā. Tas, ka valsts likumdevējs šāda veida lietām ir noteicis piecu tiesnešu un septiņu tiesnešu sastāvus, bija pamatots vienīgi ar politiskiem apsvērumiem (kļūdaini ieceltu tiesnešu legalizēšana), nevis tiesiskiem apsvērumiem. Savukārt tiesneša atturēšanās no spriešanas kļūdaini izveidotā tiesas sastāvā būtībā ir uzskatāma par piekāpšanos nelikumīgumam.
- 16 Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesai ir jāatbild uz jautājumu, kā – no ES tiesību un to interpretācijas viedokļa – ir jārīkojas dalībvalsts tiesnesim, ja viņš ir iecelts iztiesāšanas sastāvā, kas nav pareizi izveidots, un ir izsmēlis valstī paredzētas iespējas, lai izveidotu pareizu iztiesāšanas sastāvu.

- 17 Atsaucoties uz Tiesas un ECT judikatūru, iesniedzējtiesa norāda, ka gadījumā, ja izrādās, ka valsts tiesību normā kompetence izskatīt strīdu ir noteikta iestādei, kas neatbilst Savienības tiesībās, it īpaši Hartas 47. pantā, noteiktajām neatkarības vai objektivitātes prasībām, citai iestādei, kurai šāds strīds ir iesniegts, ir pienākums – nolūkā garantēt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā Hartas 47. panta izpratnē un atbilstīgi ar LES 4. panta 3. punktā nostiprinātajam lojālas sadarbības principam – nepiemērot šo valsts tiesību normu, lai strīdu varētu izskatīt tiesa, kas atbilst šīm prasībām un kurai būtu kompetence izskatīt lietu, ja tas nebūtu bijis pretrunā minētajai tiesību normai. Tādējādi, ja tiek konstatēts, ka nolēmumu ir pieņēmusi iestāde, kas nav neatkarīga, objektīva, tiesību aktos noteikta tiesa Savienības tiesību izpratnē, tādā gadījumā nevar efektīvi atsaukties uz jebkādiem apsvērumiem, kas izriet no tiesiskās noteiktības principa. Līdz ar to tiesneša pazīmju pārbaudes pieņemamības ierobežojums, ko valsts likumdevējs ir paredzējis Likuma par Augstāko tiesu 29. panta 5. punktā un turpmākajos pantos, nosakot tikai neatkarības un objektivitātes pārbaudi, kas būtība izslēdz nosacījumu par noteikšanu tiesību aktos, ir pretrunā Hartas 47. pantam un ECTK 6. panta 1. punktam, kā arī Polijas Republikas Konstitūcijas 45. pantam. Tādēļ ir jānošķir šādu tiesnešu kā valsts amatpersonu publisko tiesību statuss, ko nevar apšaubīt, un to, vai viņi atbilst tiesneša pazīmēm tādiem kā noteikšana Konstitūcijai atbilstošos tiesību aktos (Polijas kontekstā), neatkarība un objektivitāte.
- 18 Šajā ziņā ir jāatzīmē, ka Polijas likumdevējs 2023. gada 13. janvārī pieņēma *Ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw* [Likumu, ar ko groza Likumu par Augstāko tiesu un dažus citus likumus], kurā tika pieļauta iespēja pārbaudīt arī šo nosacījumu, taču Polijas Republikas prezidents iesniedza šo likumu *Trybunał Konstytucyjny* [Konstitucionālajā tiesā], lai tā pārbaudītu šī likuma atbilstību Polijas Republikas Konstitūcijai, un Konstitucionālā tiesa ar 2023. gada 11. decembra spriedumu, Kp 1/23, ir atzinusi šo likumu par Konstitūcijai atbilstošu.
- 19 Tiesu varas konstitucionālā iezīme ir tiesības uz kompetentu tiesu, kas ietver tiesu, kurai ir kompetence izskatīt lietu, pamatojoties uz tās vietējo, materiālo un funkcionālo piekritību, un tiesa, kas spriež pareizā sastāvā un atbilstoši savai kompetencei. Kompetenta tiesa ir tāda tiesa, kurā ir pareizi iecelti tiesneši, kuriem ir tiesības spriest tiesu attiecīgajā tiesā, konkrētajā instancē un konkrētajā lietā, t.i., kuriem ir pienācīga spriešanas pilnvarojuma leģitimitāte konkrētajā lietā.
- 20 Tiesnešu iecelšanas process pēc definīcijas ir daļa no tiesību aktos noteiktas tiesas jēdziena ECTK 6. panta 1. punkta un Hartas 47. panta izpratnē. Pastāv cieša saikne starp tiesneša iecelšanas pareizību un novērtējumu par to, vai tiesu var uzskatīt par neatkarīgu ECTK 6. panta 1. punkta un Hartas 47. panta izpratnē, jo nepieciešamība saglabāt sabiedrības uzticību tiesu varai un nodrošināt tās neatkarību no citām iestādēm ir katras no šīm prasībām pamatā. Tiesības uz tiesību aktos noteiktu tiesu ir autonomas tiesības saskaņā ar ECTK 6. panta 1. punktu, turklāt tiek uzvērta ciešā saikne starp šīm tiesībām un neatkarības un objektivitātes garantijām. Veicot pārbaudi atbilstīgi prasībai par tiesību aktos noteiktu tiesu, tiek noteikts, vai apgalvotais pārkāpums konkrētajā lietā ir

pietiekami nopietns, lai apdraudētu iepriekš minētos pamatprincipus un attiecīgās tiesas neatkarību.

- 21 Spriedumā A. K. Tiesa ir nospriedusi, ka Hartas 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā, ka strīdi, kuri attiecas uz Savienības tiesību piemērošanu, varētu ietilpt tādas struktūras ekskluzīvā kompetencē, kas nav neatkarīga un objektīva tiesa pirmās minētās tiesību normas izpratnē. Īstenojot minēto Tiesas spriedumu, *Sąd Najwyższy* Civillietu, Krimināllietu un Darba un sociālā nodrošinājuma apvienotās palātas sastāvs 2020. gada 23. janvāra rezolūcijā, BSA 1-4110-1/20, paskaidroja, ka tiesas sastāva pretruna ar likumu, kā rezultātā tiesvedība ir spēkā neesoša, rodas arī tad, ja tiesas sastāvā piedalās persona, kas ir iecelta *Sąd Najwyższy* tiesneša amatā, pamatojoties uz priekšlikumu, ko izvirzījusi *KRS*, kas izveidota 2017. gada 8. decembra likuma grozījumos noteiktajā kārtībā. Šī rezolūcija ir ieguvusi tiesību principa statusu. Iesniedzējtiesa norāda, ka šo rezolūciju nevar apstrīdēt *Trybunał Konstytucyjny* 2020. gada 20. aprīļa spriedums, ar kuru tā tika atzīta par Konstitūcijai neatbilstošu. Tas ir tāpēc, ka šis spriedums pārsniedz šīs tiesas konstitucionālo kompetenci, turklāt sastāvā, kas to pasludināja, bija tiesnesis M. M., kura dalību iztiesāšanas sastāvā ECT ir atzinusi par apstākli, ar ko ir pārkāptas tiesības uz tiesību aktos noteiktu tiesu (spriedums, 2021. gada 7. maijs, Nr. 4907/18, *Xero Flor sp. z o.o.* ar juridisko adresi Polijā pret Poliju).
- 22 Attiecībā uz nosacījumu par noteikšanu tiesību aktos saskaņā ar Polijas Republikas Konstitūciju tiesnešus iecel valsts prezidents, pamatojoties uz *KRS* priekšlikumu. Tomēr prezidenta akts par iecelšanu amatā nevar novērst iecelšanas procesa pārkāpumus tādējādi, ka šādi iecelta tiesneša dalība iztiesāšanas sastāvā padara to par neatkarīgu, objektīvu, tiesību aktos noteiktu tiesu Konstitūcijas (Polijas Republikas Konstitūcijas 45. panta 1. punkts), Konvencijas (ECTK 6. panta 1. punkts) un ES tiesību aktu (Hartas 47. pants) izpratnē.
- 23 Iesniedzējtiesa atsauca un apraksta Eiropas standartus par tiesneša īpašībām, kas ietverti Apvienoto Nāciju Tiesu varas neatkarības pamatprincipos, kas apstiprināti ar Ģenerālās asamblejas 1985. gada 29. novembra rezolūciju Nr. 40/32 un 1985. gada 13. decembra rezolūciju Nr. 40/146, kā arī 1998. gada 8.–10. jūlija Eiropas hartā “Par tiesnešu statusu”.
- 24 Iesniedzējtiesa sīkāk apraksta tādas iestādes kā *KRS* ģenēzi un tās uzdevumus, norādot, kā 2018. gadā veiktās izmaiņas ir ietekmējušas to, ka šīs jaunizveidotās iestādes dalība rada nepilnības tiesnešu iecelšanas procedūrā. Šīs nepilnības ir tādas, ka tiesa, kuras sastāvā ir minētajā kārtībā iecelti tiesneši, neatbilst prasībai par kompetentu tiesu Polijas Republikas Konstitūcijas 45. panta 1. punkta izpratnē un par tiesību aktos noteiktu tiesu Konvencijas 6. panta 1. punkta un Hartas 47. panta izpratnē, tādējādi bez turpmākas pārbaudes tā nevar atbilst neatkarības un objektivitātes pazīmēm minēto normu izpratnē.
- 25 Iesniedzējtiesa norāda, ka šādas nepilnības nav iespējams novērst tādējādi, ka tiesa, kas konkrētajā lietā izskata iebildumu par tiesvedības spēkā neesamību,

aprobežojas tikai ar nosacījumiem par objektivitāti un neatkarību, jo tiesa nav kompetenta, lai aizstātu *KRS* un pēc tam izvērtētu, vai kļūdaini iecelts tiesnesis tomēr būtu iecelts tiesneša amatā pat tad, ja hipotētiski būtu pieņemtu, ka *KRS* nebūtu bijusi neatbilstoša konstitucionālā iestāde. Lai gan prezidenta akts par iecelšanu tiesneša amatā nav pārbaudāms tiesā, ņemot vērā to, ka prezidents parakstīja likumu, ar kuru grozīja *KRS*, un tas acīmredzami bija pretrunā Konstitūcijai un līdz šim neapšaubāmajai konstitucionālā likumdevēja gribai, kā arī ņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas uzsvērtu acīmredzamo tiesiskuma neievērošanu valsts prezidenta rīcībā, cita starpā, saistībā ar 2018. gadā veikto tiesnešu iecelšanu *Sąd Najwyższy* Civillietu palātas sastāvā, šādi valsts prezidenta ieceltie tiesneši nevar tikt uzskatīti par tiesnešiem, kuri atbilst Konstitūcijā, Konvencijā un Savienības tiesību aktos noteiktajiem neatkarīgas, objektīvas, tiesību aktos noteiktas tiesas pazīmēm.

DARBBA VERSIJA